

ادبیات عمومی و خبری

هفته لقی سیاسی ، ادبی و علمی غزته در

جلد : ۱

سنه : ۱ ۱۳ صفر ۱۳۳۵ جمعه ایرتسی ۲۶ تشرین ثانی ۱۳۳۲ نومبر ۶

سیاسیات

برقانونك برملتى مدافعه سی

۲

فینلاندىا ، حقوق تاريخيه سنك تاريخ تأسسى اولان ۱۸۰۹ دن اول اسوچك برقسىدى ،
وغران دوقه لقی اسميله بعض مختاریت علامتلىرىنه رغماً ، بوتى كورفزینك دیگر ساحلنده اولدیغى كې ،
ولایتلره منقسىدى . بركون قوجه پترو نهوانك منصبىنده پترسبورغى بناایدنجه ، روس پايتختى فین
حدودنده بولوندى ؛ بو معادله جغرافیه نك ایكى چاره حلی واردى : اوده یافینك ، یا موسقوفك
یا ایلریله مى ، یا کريله مىسى ! نهایت تاریخ ایشی حل ایدهرك فینلری محزون ، روسلری ممنون
ایتدى ؛ اون سكیزنجی عصر ایله اون دوقوزنجىك ابتداسنده ایكى احتمال سیاسى صره ایله تحقق
ایتمىدى : اولاً ، فینلاندىانك بعض پارچه لری نیشداد و آبو معاهده لریله روسلره انتقال ایدیوردى ؛
بونلرك مجموعى [ویبورغ ایالتى] بعنوانیله چارك دائره مظالمه داخل اولدى . اون دوقوزنجى عصرده
ایسه ، برنجى آلکساندرله و کلاسی بوتون فینلاندىای ایستمكه باشلادیلر ! ایکنجی قاترىنك بوتون لهستانی
تك باشنه بوتوق سیاستنى ، روسیه بوسورتله فینلاندىاده تطبیق ایده بیلیوردى . مملکتی آلق ، مقابلنده جریت
داخلیه ویرمك نظریه سی اون سكیزنجى عصرده تصور ، اون دوقوزنجى عصرده تطبیق ایدلمش دیمكى .
بو چاره نك سایه سنده ، چارلق تاجنه فینلاندىا فضله برطاش ، آلکساندرده فینلرك غران دوقه سی
اولدى ! وضعیت ، بر دولت پارچه سنك نیم الحاقى ، یا خود حقوق عمومیه و حق سلطنت اعتباریله یكى
بر حکومتك تأسیسی دیمكى ؟ یوقسه چارله فین دیه تی آراسنده طرفین ائتلافی و یا ساده چارك
برتعهد منفردیمى ؟ هر حالده بچشمزده بو نقطه لر تدقیقه دکر . . مهم اولان ، مسائل خارجیه ایله
حقوق سلطنتدن ماعدا ، قوانین سابقه نك بقاسیدى ! اسوچك بو جزء قدیمده ، شكل حکومت
واتحاد ایله امنیت عمومیه دایر اولان اسكى مقاوله ، یكى حالده ده جاریدى ؛ مملکتك بر حیات

تورکارده چیچک ذوقی

و

عزیزی قادین ، فاطمہ خاتون

بوکون المزه آوروپانک برچیچک قاتالوغی کچسه بتون شرق چیچکارینک حتی «تورک باغچه لری» ایچریسندہ بر قاج عصر اول بیوک بر مراقک بخش ایتدیکی فیضلی بر فعالیتله چالیشان متخصصین و هوسکاران ازهارمن طرفندن بیکی متجاوز نوعلری الہ ایدیلن «لالہ» لرک بیلہ درلو ، درلو ارکک وقادین اسملرینہ مضاف اوله رق توسیم ایدلرکی کوریرز . مثلا قرمزیلردن «دوشس دوپارم» «گران دوق دوروسس» ، پنبه لردن «پرنسس ماریان» اسمر قرمزیلردن «شاپو دوقاردینال» و سائرہ کی .

حالبوکه بونلردن (شاپو دوقاردینال = قاردینال شابقه سی) یا «ابراہیم چلی» مرحومک «آل قاووقلی» سی ، یاخود «کتخدا زاده» نک «آل کیری یاخود» «شیخ» نک «آل مرغونی» ی یاخودده «ایوبی ولی چلی» نک «آل یوسفی» سی در «بوکا هیچ شبهه یوقدر .

فقط صوگرہ لری بزم بوفندہ کی اہمالزک نتیجہ سی اوله رق اسلافک اساسلی حتی زمانہ کورہ فنی اوله رق الہ ایتکہ موفق اوله قلی بو نوعلری آوروپالیر ، مال بولش مغربیلر کی کندیلرینہ مال ایدہ رک مفتخرانہ قاتالوغلرینہ کچیرمشلردر . بوکون بز ، بونلری تقدیرکارانہ کوروب او قودقد نصکرہ : (آہ بز نہ دن بویلہ شکوفہ دار علملرہ ، فنلرہ هوس ایتامشز» دیہ تأسف ایدر ، طوریرز .

حالبوکه بز تورکارہ ہم چیچکاری سودک ، ہمده اونلری علمی ، فنی بر صورتده الہ ایتکہ هوس ایدہ رک یتشدیردک . بونکله ده قالمادق ، چیچکلردن ؛ بیوک بر ذوق ، بر ذوق ادبی طویدق . اولہ بر ذوق ادبی کہ او چیچکلرک قوقولری قدر کوزل ، الوانی قدر متنوع ؛ ظریف ؛ بدیع ایدی .

مثلا «ابراہیم یاشازادہ محمدک» [*] کی ایکی یچی اوچ عصر اول کلن ، علمی ، فنی قدر یوکسک فکری بر هوسکار ازهار ، باغچه سندہ بر غروب تماشایدرکن کیم بیلر کندی «لالہ زار» نک برکوشہ سندہ الہ ایتدیکی «شمس ہالہ دار» فی نصل برحس وذوق ایلہ سیر ایدردی ؟ چونکہ بالذات الہ ایتدیکی چیچک نوعلرینہ بویلہ شعر قدر کوزل اسملر ویرکی دوشونوب حس ایدنلر ، هیچ شبهہ سز اونلردن استہمام ایدہ جکلری استعارات ذوقیہ نک زمان و مکاتئی دە بیلورلردی .

فرضا طلوع وغروبی اولدجہ کیراین ہم آز کونشلی ، ہم برآز یاغمورلو ، بولوطلو ، دھا ؛ طوغروسی علام السماءلی برهواده «چلی صولاق زاده مرحوم» کندی «یشیل ملک» ی ایلہ «قوس الہی» سنہ ، «کراستہ جی افندی» «ابرمنجلی» سنہ نظر ایدرلرکن احتمال ، طبیعتک سجادہ یردہ کیلرہ نظیرہ لر یابدیغنه قائل اولیورلردی . بلکہ ده فورطنہ لی برهواده «طنبوری» نک . توز قویاران «ندن استنباط ذوق ایدیلیوردی .

هیچ شبهہ سز کیجہ نک آلاجه قراگنغندہ بر چراغان صفا سندہ «کیجہ صفا» دن زیادہ

[*] (۱۱۰۱) تاریخندہ وفات ایتشدیر . اون اوچ نوع لالہ الہ ایتکہ موفق اولمشدر .

(تذکرہ شکوفہ جیان) ده کافہ سی مصرحدر .

« اکسرجی احمد » ځ « شېرنک » ی دها صفا بخش ، سواده کی یادیزلردن « چلیلر » ځ « لاله »
 طرحرلینک طوپراقلرینه مغروس « اخترهار » لری بلکه دها خوش ، دها پارلاقدی .
 بر لاله زاره قورولش بر مجلس تیش و ساغرده بر طرفدن « اسکداری محمود افندی
 مرحوم » ځ « ساغر شناس » ی ایله « ابراهیم افندی » ځ « ساغر رنگین » ی دیگر طرفدن
 « چلی افندی » ځ « ساغر سم » ی ، « پیودان پاشا » ځ « ساغر شادی » سی ، بلکه دیگر نقطه دن ده
 « حاجی ملاحوم » ځ « ساغر صهی » سی ایله « حاجی اسمعیل لاله زاری » ځ « ساغر غرا » سی صره سنده «
 حاجی موسی » ځ « ساغر کلشن » ی ، بلکه ده « بشکتابی ابراهیم » ځ « ساغر کلکونی » اوتهدن ،
 « راسخ حصار ی ځ « ساغر لبریز » ی ، ینه « حاجی اسمعیل لاله زاری » ځ « ساغر مستنا » لری
 مستنا بر ذوقله تماشا ایدیلور ، احتمال دیگر بر جهتدن ده « حاجی موسی » ځ « ساغر نشاط » ی
 مجلسه بیوک بر نشاط کتیریور . سوگرده ده « ایوبی قره مصطفی » ځ « ساغر مصفا » سی مبذول
 بر صافیت ذوقیه ایله سیر ایدیلوردی . حتی « اوساغر مصفا » که اونک ایچون :

« ایتدی رنگن شکسته مرجانک »

« جفتونی « ساغر مصفا » ځ »

دینلشدی .

یگی الده ایدیلن بر « وارته = نوع » ه مثلاً « الماسپاره » ذیلدیکندن خبردار اولان یوکسک
 حبلی چیچک مراقایسی بر تورک ، احتمال اونی بر قادینک کوکینه ، یاخود باشنه طاقارکن اونک
 « برادر زاده » ځ « الماس پیکر » ی یاخود « امام صالح » ځ « الماسپاره » سی یاخود ده
 « شیخ » ځ « الماسی صغیر » ی اولدیغنی بیلهرک طاقیوردی . اوخ .. بونه بیوک ، بزه مخصوص
 اینجه ، ملی بر ذوقدر ؟ بوکی اذواق زهرویه بی طانه میه جق قدر خسته بولندی بی زمانده عجا
 « عطاء الله افندی مرحوم » باش اوچنده ، کندی « امداد روحانی » سی ایله « اکسیر حیات » نی
 بولندیرر میدی ؟

اوزمانده یگی بر « نوع » الده ایدلیکی زمان چیچک انجمن دانشندن کچور ، نظر ذوق بدیی
 رخنه دار ایده جک غاظت شکلیه دن ، عیوب وقصوردن حتی شاعرلره : « اولیه نسخه حسنده اونک
 نقطه شک » دیدیرته جک قدر شبهه لی نقطه لردن سالم اولدیغنی آکلاشله قدنصکره اوصاف خارجیه سیله
 متناسب اسم وضع ایدیلوردی . سوگرده ده هر سینه هوسکارانک خصوصی سرکیلرنده « باش کزیده »
 « آشاغی کزیده » صورتنده تصنیف وتشهیریه ایدیلوردی .

انسان ، اسلافک چیچکله قارش ی پک نزیه اولان حسیات روحیه لرینه کسب اطلاع ایتکه
 یاقلاشدیقه بهاریه سنده : « قرنفل » ی :

« قرنفل عشوه و نازیله قرقه کا کلاه »

« نسیمه روزن کلیندن عرض ایدر دیدار »

صورتنده توصیف ایدن شیخ غالب مرحومک :

« چنده زورق لالیله سیر ایدر ژاله »

« زمینه اویله هجوم ایتدی موجه ازهار »

دیدیکنی ده خاطر لایه رق کونا کون ، طاتلی بر طاقم هجوم افکارک زبون فسونکاری اولمقدن قورتیه میور :

حتی

« کالر قیزارز شرمه اول غنچه کلنجه »

« سذیل خم اولور رشکه کا کل بوکولونجه »

دید کد نصر کره شرقیله مخصوص بر (فاتالینت) روحیله :

« باغ جهانك اتمه هوس كلستانه »

« دكز نشاط فصل بهاری خزانه »

دین فاضله شاعر مره فطنت مرحومه نك شوگرده ده :

« اولوب اشكفه ازهار چمن هب خنده در كلر »

نوا بردازلقده سوبسو شوریده بلبلر »

« نه خوش دوشمش كنار باغه شبور ، قرنقلار »

« صارلمش سروه بربر یاسمنلر ، صاجلی سنبللر »

« افندم سیره چیق غالم سراپا سبزه زار اولدی »

« آجادی لاله لر ، كلرینه فصل بهار اولدی »

صورتنده (افندم) خطابیه ینه جمله بی بهار سیرانه ، كلستانلره دعوتدن كندینی آله مدیغنی دوشونمكدن ضبط روح ایدلیور .

*

**

ایشته بزده وقتیه ادباً ، شعراً چیچكلردن استعارات ذوقیه ده بولنان شاعرلر مره ، شاعرلر مره اولدیغنی کی علماً ، دها طوغروشی یتشدیزمك ، نوع الله اتمك صورتیه فنا ممارسات عملیه ده بولنان متخصص و متخصصه لمرده واردی . بولرك ایچنده صدراعظمه : شیخ الاسلاملر ، قپودان باشلر ، کی بویوك هوسكاران ده بولنیوردی .

بوكون اوروپالیرله قارشى « Floriculture = فن ازهار » ده موفقیت کوستردكلزندن طولانی افتخارله ارئه ایدیله جك تاریخ زراعت مرده (صاحبه تخم) ایکی محترم ، مؤنث سیما واردر . بولردن بری : « دره سالك کوهركان عفت صاحبه تخم لاله وزرین « عزیزى خاتون » اعزها المعین . بولردن بیك یوز طقوزده بر زرین ظهور ایدوب « عزیزى سلیمانی » دیو تسمیه اولمشدر اسم فقیرگذر . ویوز سکرده اوچ عدد « لاله » رومیسى ظهور ایدوب (سنجاب . قیرلانغیچ) دیو تسمیه ایشدر . (کل پیکر) اسم جانی بککدر « جهانگیر مشابهی » اسم مصطفی خواجه نکدر . [*]

دیگری ده « صاحبه لاله » کریدفاطمه خاتون الشهیر بانی عمرها المجید کریده « ابرنما » نام کرید بولردن شایعدر . [**]

(عزیزى قادین) ایله « فاطمه خاتون » ی ، ایکی بیجی عصر اول کلن بویکی متفنه « فلوریست » مره ملت عثمانیه و مخدرات اسلامیه ، فطنت مرحومه نك دیدیکی کی « جهانك سبزه زار » اولدیغنی بر موسم بهارده دکل ، بالعکس پك شوره راز اولدیغنی بر خزان حرب و نارده تقدیم ایتدیكمدن طولانی تأسف ایتیمورم . چونکه بزاولرك كلشن جتده کی سرروحلری ایچون ، بوكون دشمنلر مره قارشى سیف انتقام مزله احراز ایتدیكمز غلبه مره « فیض الله افندی مرحوم » ك (نیشر لعین) لری و « قاضی مصری حسن بك مرحوم » ك « تبغ سزخ » لر یله مرین برر اکلیل ظفرینی احضارله مشغولر .

زراعت مهندسی

بیوك آطه ۱۶ تشرین ثانی ۱۳۳۲

هواد رشری

[*] خصوصی کتبخانه لمره ك انك زنگینی اولان خالص بك افندیك کتبخانه لرنده محفوظ (تذکره شکوفه جان) دن .

[**] کذا . . .